

แนวความคิดและทฤษฎี

พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ

การตัดสินใจ คือกระบวนการเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆ ซึ่งเป็นทางเลือกที่คิดว่าผลจะออกมาดีที่สุด เหมาะสมที่สุด และพยายามหาวิธีที่จะสร้างความเสียใจให้กับตนเองให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ แต่การตัดสินใจจึงมิได้สิ้นสุดที่การเลือก แต่จะไปสิ้นสุดที่การปฏิบัติ ธรรมชาติของการตัดสินใจนั้น ตามความหมายของ Herbert A. Simon (196) ได้แบ่งขั้นตอนไว้ดังนี้

1. การแยกแยะตัวปัญหา (Problem Identification) อาจจะเรียกว่าเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงในตัวปัญหาออกมาให้ได้ ในขั้นตอนแรกของการตัดสินใจนั้น เป็นเรื่องของ การสร้างความแน่ใจมั่นใจในการค้นหา ทำความเข้าใจกับตัวปัญหาที่แท้จริง Charles H. Kepner and Benjamin B. Tregoe (1965) ได้เสนอว่า การตัดสินใจนั้นอยู่ที่การแยกแยะตัวปัญหาที่แท้จริงออกมาให้ได้นั่นเอง

2. การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น (Information Search) ในขั้นที่สองของขั้นตอนการตัดสินใจเป็นเรื่องของข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา เราทราบได้แน่นอนว่า การที่จะเกิดปัญหาใดๆ ขึ้นมา จำเป็นต้องมีสาเหตุ เพราะฉะนั้นการเสาะหาข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหานั้น ก็คือ การเสาะหาสิ่งที่ เป็นสาเหตุหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดตัวปัญหานั้น โดยเป็นการเสาะหาตัวข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนมีความเพียงพอในการแก้ปัญหา นั้น

3. การประเมินค่าข่าวสาร (Evaluation of Information) คือต้องประเมินดูว่าข่าวสารที่ได้มานั้นถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ สามารถที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งจะมีการเสาะหาข่าวสารเพิ่มเติมหลังจากประเมินค่าข่าวสารแล้วว่าไม่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร หรือจำเป็นต้องตัดข่าวสารบางอย่างออกไป

4. การกำหนดทางเลือก (Listing of Alternatives) เป็นขั้นตอนสำคัญมากต่อการตัดสินใจ คือการกำหนดทางเลือกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และในการกำหนดทางเลือกหลายๆทางนั้น ทางเลือกทุกทางอาจจะช่วยเราแก้ปัญหา อาจจะมีมีความสำคัญหรือจำเป็น ตลอดจนความเหมาะสมในหลายระดับด้วยกัน คือทางเลือกแต่ละทางอาจช่วยให้แก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมในระดับที่ต่างกัน

5. การเลือกทางเลือก (Selection of Alternative) เมื่อได้กำหนดทางเลือกต่างๆออกมาแล้ว พร้อมทั้งลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการแก้ปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การเลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติ การต่อไป (Selection of a Course of Action) และขั้นตอนนี้เองที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นการตัดสินใจอย่างแท้จริง

6. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implementation of Decision) เมื่อทางเลือกได้ถูกเลือกขึ้นมาแล้ว ก็เป็นการปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจหรือทางเลือกนั้น เราจะทราบได้ว่าการตัดสินใจนั้นถูกต้องเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจนั้น

เกณฑ์การตัดสินใจ (Decision Making Criteria)

ในการเลือกทางเลือกแต่ละทางสำหรับการปฏิบัติในการแก้ปัญหา เรียกว่าเป็นการปฏิบัติในการดำเนินการตัดสินใจนั้น ผู้ทำการตัดสินใจแต่ละคนก็มีเกณฑ์การตัดสินใจแตกต่างกันออกไป วุฒิชัย จำรงค์ (2523) ได้สรุปเกณฑ์การตัดสินใจไว้ดังนี้

1. เกณฑ์หาจุดสูงสุด (Maximization)

ในลักษณะของการหาเกณฑ์จุดสูงสุดนั้น ก็เป็นความคิดในแง่หนึ่งที่ว่าข่าวสารข้อมูลที่หามาได้นั้น เป็นข่าวสารที่สมบูรณ์ และทางเลือกต่างๆที่กำหนดขึ้นมานั้นก็เป็นทางเลือกที่สมบูรณ์แล้ว คือไม่มีทางเลือกอื่นที่จะปรากฏหรือมีอันที่ช่วยแก้ปัญหาได้ เพราะฉะนั้นฐานคติที่ว่าผู้ทำการตัดสินใจหรือผู้จัดการมีความรู้สมบูรณ์ (Complete Knowledge) ในสถานการณ์ที่จะแก้ปัญหานั้นทำให้ผู้ทำการตัดสินใจพยายามหาจุดสูงสุด (Maximize) หมายถึง การเลือกทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุดในบรรดาทางเลือกที่มีอยู่ แล้วไม่มีทางเลือกอื่นนอกเหนือไปจากนี้แล้ว

2. เกณฑ์การหาจุดสูงสุดของทางเลือกที่ต่ำๆ (Maximin)

โดยทั่วไปเกณฑ์ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป เมื่อกำหนดทางเลือกออกมาแล้วจะสมบูรณ์หรือไม่ก็ตาม ในแนวความคิด ซึ่งโดยปกติเรายอมรับว่ามีได้เป็นทางเลือกที่สมบูรณ์นัก แต่อย่างไรก็ตามในบรรดาทางเลือกที่กำหนดออกมานั้น จะมีลักษณะของการส่งผลตอบแทนออกมาในลักษณะที่ไม่พอใจนัก หมายความว่า ให้สิ่งตอบแทนออกมาต่ำ แต่บรรดาทางเลือกที่ต่ำๆนั้นจะทำอันตรายทั้งในแง่ของฐานะตำแหน่งของตนเอง ผู้ทำการตัดสินใจก็พยายามเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุดจากทางเลือกซึ่งจะให้ผลออกมาน้อยเหล่านั้น จึงได้มีชื่อเรียกว่า Maximin คือเป็นการ Minimax minimum outcomes ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นว่าผู้ทำการตัดสินใจมักถูกบังคับให้เลือกจากบรรดาทางเลือกซึ่งไม่น่ายินดีนัก แต่ก็เป็เกณฑ์ที่ดูออกจะใช้กันมากที่สุดทีเดียว

3. เกณฑ์ที่จะสร้างความเสียใจน้อยที่สุด (Minimax)

ในเกณฑ์นี้เรามักจะเจอความจริงในหลายกรณีที่ว่าในบรรดาทางเลือกต่าง ๆ นั้น เมื่อได้กำหนดออกมาแล้ว ผู้กระทำการตัดสินใจหรือเลือกทางเลือกเหล่านั้น มีความรู้สึกว่าจะไม่อาจจะเลือกทางเลือกใด ก็ดูจะไม่มี ความพอใจไปเสียทั้งนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าผลลัพธ์ที่ออกมาอาจจะไม่สร้างความพึงพอใจให้ตนเองหรือว่ามีความกำกวมในลักษณะของความคาดหวังว่าผลลัพธ์ที่ออกมานั้น ผู้ทำการตัดสินใจหรือผู้เลือกทางเลือกจึงได้พยายามหาวิธีที่จะสร้างความเสียใจให้กับตนเองน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ วิธีการนี้มีชื่อเรียกว่า Minimax หมายถึงว่าผู้ทำการตัดสินใจพยายามที่จะ Maximize maximum regret ซึ่งเราจะเห็นว่าในหลายกรณีในความรู้สึกของผู้ที่จะทำการตัดสินใจนั้นมีความรู้สึกพยายามจะป้องกันตัวเองมากที่สุด หรือมากเกินไป (Over Selfprotection)

สถานการณ์ในการตัดสินใจ (Decision Making Situations)

ในแง่หรือทัศนะ (Aspect) ในเรื่องของการตัดสินใจนี้ น่าจะได้พิจารณาถึงเรื่องสถานการณ์ในการตัดสินใจ หมายถึงว่า ในกระบวนการตัดสินใจใดๆก็แล้วแต่เราอาจจะกล่าวได้ว่าการตัดสินใจนั้นๆอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแม้ว่าเราจะใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมที่สร้างความพึงพอใจให้กับตนเองมากที่สุดแล้วก็ตาม แต่ในการเลือกทางเลือกนั้นจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องสถานการณ์ที่ทำการตัดสินใจ

1. สถานการณ์แน่นอน (Certain situation)

สถานการณ์แน่นอน หมายถึง ไม่ว่าเราจะเลือกทางเลือกใด เราสามารถกำหนดและทำนายผลออกมาได้แน่นอนในทุกกรณี สำหรับในสถานการณ์ที่แน่นอนที่เราบอกว่าเราสามารถกำหนดหรือทำนายผลลัพธ์ออกมาได้นั้น อาจไม่เป็นจริงเสมอไปในกระบวนการตัดสินใจใดๆก็แล้วแต่ เป็นการตัดสินใจในอนาคต เพราะฉะนั้นธรรมชาติของการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับกาลเวลา ถ้าหากว่าผู้ทำการตัดสินใจพิจารณาว่าสถานการณ์ที่ตนทำการตัดสินใจนั้นเป็นสถานการณ์ที่แน่นอนแล้วก็หมายความว่า ผู้ทำการตัดสินใจสามารถจะกำหนดผลที่ออกมาในอนาคตได้แน่ๆ ซึ่งในข้อเท็จจริงเราจะเห็นว่าสถานการณ์เช่นนี้มีอยู่น้อยมาก เกณฑ์และวิธีการต่างๆก็ไม่เหมาะสมกับความเป็นจริงทันที คุณภาพการตัดสินใจจะลดลงด้วยเช่นกัน

2. สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (Uncertain situation)

ตรงกันข้ามกับสถานการณ์ที่แน่นอน อาจแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ

2.1 ระดับที่มีความไม่แน่นอนอย่างแท้จริง นั่นก็คือว่าผู้ที่ทำการเลือกทางเลือกหรือทำการตัดสินใจนั้น ไม่มีทางเลือกใดเลยที่จะบอกว่าหากเลือกทางใดทางหนึ่งแล้วสิ่งที่จะเป็นผลลัพธ์ออกมาแล้วจะออกมาในรูปใด ในสถานการณ์เช่นนี้ผู้ที่ทำการตัดสินใจ จะตกอยู่ในสภาพที่มองไม่เห็นทางเลยว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต เป็นไปในรูปใด ผู้ทำการตัดสินใจบางคนอาจจะใช้แนวทางให้มีเหตุผลมากยิ่งขึ้น โดยการที่พยายามใช้หลักเกณฑ์หรือกฎแห่งการเป็นไปได้มาใช้เป็นหลักในการพิจารณาว่าจะเลือกทางเลือกใด

2.2 เป็นสถานการณ์แห่งความไม่แน่นอนซึ่งอยู่ในระดับต่ำ นั่นก็หมายถึงว่าจะจะเป็นสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน แต่เราพอจะทราบว่าเป็นไปได้ในขั้นต้นจะเป็นสิ่งใดบ้าง เมื่อผู้ทำการตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งขึ้นมา แต่ว่าโอกาสหรือความน่าจะเป็น (Probability) ของผลลัพธ์ทางเลือกแต่ละทางนั้นอาจจะเป็นไปในรูปใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์บางอย่าง ซึ่งในลักษณะสถานการณ์แห่งความไม่แน่นอนในระดับนี้ เราเรียกว่าเป็นสถานการณ์แห่งความเสี่ยง (risky situation) คือมีโอกาสเป็นไปได้ทุก ๆ ทางเลือก หมายถึงผลลัพธ์ที่ออกมาจากทางเลือกแต่ละทางนั้น แต่ความน่าจะเป็นไปนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะเห็นว่า การทำความเข้าใจในเรื่องของความน่าจะเป็น แล้วนำมาช่วยประกอบในการพิจารณานั้นมีประโยชน์อย่างมากทีเดียว

ความมีเหตุมีผลของการตัดสินใจ (Rational Decision Making)

ในท้ายที่สุดของหลักการหรือกระบวนการการตัดสินใจก็เป็นความมุ่งหมายของการตัดสินใจซึ่งโดยทั่วไปนั่นก็คือ ความมีเหตุมีผล (Rationality) ของการตัดสินใจ ซึ่งปัญหาเรื่องของการมีเหตุมีผลเป็นปัญหาควบคู่กันกับเรื่องของการตัดสินใจนั่นเอง เมื่อผู้ทำการตัดสินใจได้ตัดสินใจออกมาแล้ว ผู้ที่จะทำการปฏิบัติตามหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจจะมีความเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจจะไม่มีเหตุผลเพียงพอก็เป็นได้ เพราะว่าความมีเหตุมีผล หรือ Rationality นั้น มีความเข้าใจในหลายกรณีต่างกัน (Churchman, 1968) เพราะโดยทั่วไปแล้ว ความมีเหตุมีผลนั้นมักจะเป็นการมองลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการ (Means) ควบคู่กับจุดหมาย (end) หมายถึงว่า วิธีการนี้จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้หรือไม่ หากว่าความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการไปสู่เป้าหมายเป็นไปด้วยดี ก็หมายความว่ามีความมีเหตุมีผลซึ่งกันและกัน นั่นคือมีเหตุแล้วนำไปสู่ผลที่ต้องการ

แต่ในหลายกรณีจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจจะเป็นไปตามแบบของความมีเหตุมีผลที่กล่าวมาแล้วก็เป็นได้ เช่น ถ้าหากการมีเหตุมีผลเป็นแบบ Objectively ก็มักใช้ในกรณีที่ว่าการตัดสินใจเป็นไปในกรณีที่ความต้องการจะหาจุดสูงสุดในค่านิยมที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ส่วนความมีเหตุมีผลในแง่ของ Subjectively ก็จะใช้สถานการณ์ที่การตัดสินใจจะหาจุดสูงสุดในการที่จะเปรียบเทียบกับความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้น การตัดสินใจอาจจะเป็น Conciously Rational ในกรณีนี้ ใช้การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงวิธีการไปสู่เป้าหมายเป็นไปอย่างรู้สำนึกอยู่ตลอดเวลา

การซื้อขายหลักทรัพย์ก็เป็น การตัดสินใจอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยตัวเลือกจำนวนมากมาย ซึ่งนักลงทุนอาจมีเกณฑ์การพิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนที่แตกต่างกัน เพราะนักลงทุนบางคน พยายามเลือกทางเลือกหรือตัดสินใจที่คิดว่าดีที่สุด เป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดแล้ว ซึ่งไม่มีทางเลือกอื่นที่นอกเหนือไปจากนี้แล้ว นักลงทุนบางประเภทอาจเลือกตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ไม่ค่อยพึงพอใจนัก เพราะอาจเกิดมาจากสถานการณ์บางอย่างบีบบังคับให้เลือกตัดสินใจในการลงทุน หรือนักลงทุนบางคนเมื่อเลือกหรือกำหนดทางเลือกแล้ว แต่ทางเลือกที่กำหนดอาจจะมีความรู้สึกว่าจะเลือกทางเลือกใด ก็ดูจะไม่พึงพอใจ แต่เมื่อตัดสินใจเลือกแล้วก็พยายามที่จะหาวิธีที่สร้างความเสียใจให้กับตนเองน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะในการเข้ามาซื้อขายหลักทรัพย์ในแต่ละครั้ง สภาวะของตลาดหลักทรัพย์ในแต่ละวัน หรือในแต่ละชั่วโมง อาจจะมีทั้งสภาวะตลาดที่แน่นอน และสภาวะตลาดที่ไม่แน่นอน เพราะถ้าหากสภาวะตลาดมีความแน่นอนหรือเป็นปกติ ไม่มีความผันผวน จะทำให้นักลงทุนสามารถที่จะกำหนดและคาดเดาผลลัพธ์ที่จะออกมาได้อย่างแน่นอน สำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์นั้น นักลงทุนพอที่จะทราบได้ว่าสภาวะของตลาดในแต่ละวันแทบจะไม่มี ความแน่นอน ล้วนแต่มีความผันผวนได้ตลอดเวลาการซื้อขายหลักทรัพย์ เพราะ

ฉะนั้นการลงทุนในสภาวะที่ไม่ปกติหรือมีความผันผวนเช่นนี้ ทำให้นักลงทุนต้องพิจารณาทางเลือกซึ่งผลลัพธ์ที่ได้อาจจะออกมาในรูปแบบที่คาดการณ์ไม่ได้ หรืออาจจะตัดสินใจเลือกทางเลือกหนึ่งขึ้นมา แต่มีโอกาสหรือความน่าจะเป็นของผลลัพธ์ ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้ทุกๆทางเลือก ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ อาจจะเพื่อทำนาย หรือคาดการณ์ ความเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ได้ และที่สำคัญคือสามารถช่วยทำให้ลดความเสี่ยงในการซื้อขายหลักทรัพย์ได้ ซึ่งเท่ากับช่วยให้เราประเมินค่าทางเลือกของเราได้ดียิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการตัดสินใจและตัดสินใจเลือกทางเลือก

การแสวงหาข่าวสาร

ชาร์ลส์ แอตคิน (Charles Atkin , 1973) กล่าวว่าบุคคลจะเลือกรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชนนั้น ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (Reward Value) กับการลงทุนลงแรง (Expenditures) และพันธะผูกพัน (liabilities) ที่จะตามมา ถ้าผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ สูงกว่าการลงทุนลงแรง หรือการต้องใช้ความพยายามที่จะรับรู้หรือทำความเข้าใจแล้ว บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (Information seeking) แต่ถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าการลงทุนลงแรง บุคคลก็อาจจะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น (Information ignoring) ในกรณีที่บุคคลเห็นว่าการรับข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดพันธะผูกพัน เช่น ทำให้เกิดความไม่พอใจ ไม่สบายใจ หรือความไม่แน่ใจมากขึ้น ก็อาจจะใช้วิธีหลีกเลี่ยงข่าวสารนั้น (Information avoidance) ในบางครั้งถ้าหากว่าความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่รับข่าวสารต้องลงทุนลงแรงมากกว่า การรับข่าวสารนั้นบุคคลอาจจะต้องยอมรับข่าวสารนั้นทั้งๆที่ไม่เต็มใจ (Information yielding)

ชาร์ลส์ แอตคิน ชี้ให้เห็นว่า การแสวงหาข่าวสารหรือความต้องการสื่อมวลชนของปัจเจกบุคคลนั้น คือต้องการได้รับข่าวสาร (Information) และความบันเทิง (Entertainment)

ความต้องการข่าวสารนั้นเกิดจากความไม่รู้หรือไม่แน่ใจ (Uncertainty) ของปัจเจกบุคคลที่มาจาก

1. การมองเห็นความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างระดับความรู้ของปัจเจกบุคคลขณะนั้น กับระดับความต้องการที่อยากรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (Extrinsic uncertainty) ยิ่งเป็นเรื่องที่สำคัญก็ยิ่งอยากมีความรู้ความเข้าใจสูง

2. การมองเห็นความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างความรู้ที่มีอยู่ของปัจเจกบุคคลขณะนั้นกับความรู้ตามเป้าหมายที่ต้องการซึ่งกำหนดโดยระดับความสนใจส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคลนั้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Intrinsic uncertainty)

โดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่า การแสวงหาข่าวสาร นอกจากเพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่เดิมแล้ว ยังเป็นการแสวงหาเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นๆ เช่น เพื่อให้มีความรู้ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหา รวมทั้งเพื่อสนองความสนใจส่วนบุคคลและเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจด้วย นอกจากนี้การที่บุคคลใดจะตัดสินใจแสวงหาข่าวสาร เจยเมยต่อข่าวสาร หรือหลีกเลี่ยงการเปิดรับข่าวสารนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการประเมินเปรียบเทียบถึงความพยายามที่ใช้และผลตอบแทนในการที่จะรับรู้ข่าวสารใดๆ ด้วย

ก่อนที่นักลงทุนจะตัดสินใจซื้อหรือขายหลักทรัพย์ นักลงทุนจะได้รับสิ่งเร้า หรือถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการทั้งในลักษณะที่เกิดขึ้นจากตัวนักลงทุนเอง คือ ต้องการซื้อหรือต้องการขาย หรือถูกกระตุ้นจากปัจจัยภายนอก ซึ่งก็คือ ข่าวสาร

เมื่อนักลงทุนได้รับสิ่งเร้า เช่น ข้อมูลข่าวสารต่างๆ นักลงทุนอาจจะเอาใจใส่ต่อสิ่งเร้านั้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่นักลงทุนได้รับไม่จูงใจพอที่จะทำให้ให้นักลงทุนสนใจดำเนินการที่จะเข้าซื้อหรือขายหลักทรัพย์ นักลงทุนก็จะปิดรับสิ่งเร้าหรือข่าวสารนั้นๆ แต่ถ้าให้นักลงทุนให้ความสนใจกับสิ่งเร้าหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ในระยะต่อไปก็จะเกิดการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งเร้าหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและจินตภาพของความเป็นจริง ตามที่นักลงทุนแต่ละรายมีอยู่ นักลงทุนจะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาเปรียบเทียบกับความเชื่อและเป้าหมายของตน เช่น เมื่อมีการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นตัวใดตัวหนึ่งอย่างรุนแรงหรือผิดปกติ และหุ้นดังกล่าวให้นักลงทุนกำลังให้ความสนใจจะเข้าซื้อหรือขาย นักลงทุนก็จะให้ความสนใจกับการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นดังกล่าว และคอยติดตามการเคลื่อนไหว

นักลงทุนที่ให้ความสนใจกับหุ้นตัวใดตัวหนึ่ง มักจะมีความรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับหุ้นตัวนั้นๆ ในระดับหนึ่ง รวมทั้งมีเป้าหมายที่จะดำเนินการกับหุ้นตัวนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าซื้อหรือขาย เมื่อได้รับการกระตุ้นจากข่าวสาร นักลงทุนก็จะพิจารณาว่าควรจะทำดำเนินการอย่างไร หลังจากที่ได้รับข่าวสารนั้นๆ

ถ้านักลงทุนตัดสินใจว่าจะดำเนินการเข้าซื้อหรือขาย นักลงทุนจะพิจารณาว่า ข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้นๆ ว่ามีเพียงพอที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจดำเนินใดๆ ได้หรือไม่ ถ้านักลงทุนคิดว่าตนเองมีข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจ ก็จะตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ไปโดยไม่แสวงหาข้อมูลข่าวสารใดๆ เพิ่มเติมอีก แต่ถ้านักลงทุนตระหนักว่ายังไม่มีความรู้ที่เพียงพอที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจ ก็จะเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ

เมื่อนักลงทุนตัดสินใจที่จะเลือกเปิดรับข่าวสารเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลใดก็ตาม หรือต้องการข้อมูลสนับสนุนความเชื่อมั่นมากขึ้นเพียงใดก็ตาม นักลงทุนก็ต้องเลือก หรือจัดลำดับความสำคัญของแหล่งข้อมูล เพื่อที่จะเปิดรับหรือแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่มากมาย

ลักษณะเนื้อหาข้อมูลและความสนใจในข้อมูลข่าวสารเฉพาะเรื่องของนักลงทุนแต่ละรายก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดในการเปิดรับข่าวสารจากแหล่งต่างๆของนักลงทุน

นักลงทุนมีการติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจลงทุนเพื่อไม่ให้เกิดผลขาดทุนจากการซื้อขายหลักทรัพย์และเกิดกำไรในการซื้อขายแทน ผลประโยชน์ที่ได้รับย่อมมากกว่าการลงทุนลงแรงติดตามข้อมูลข่าวสาร ส่วนการที่จะเลือกติดตามรับรู้ข้อมูลข่าวสารใดก็ขึ้นอยู่กับว่านักลงทุนต้องการหรือสนใจข้อมูลข่าวสารใด รวมถึงข้อมูลข่าวสารใดที่เกิดขึ้นแต่ตนเองยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ หรือขาดความชัดเจนที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจลงทุน โดยส่วนใหญ่ นักลงทุนจะเลือกรับรู้หรือติดตามข่าวสารที่จะกระทบต่อหลักทรัพย์ที่ตนเองถือครองอยู่ รวมทั้งหลักทรัพย์ที่ตนเองสนใจเข้าซื้อหรือขายด้วย

นักลงทุนไม่ว่าประเภทใด มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการลงทุนในธุรกิจหลักทรัพย์ (คู่แข่ง, 2531) คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนที่สูงที่สุด ไม่ว่าในรูปของกำไรจากการซื้อขายหุ้นหรือเงินปันผล นักลงทุนอีกจำนวนมากยังขาดประสบการณ์ในการลงทุน จึงมักไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะยังขาดการวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์จากข่าวสารที่ถูกเทควิธีการ การตัดสินใจซื้อขายของนักลงทุนบางส่วน จึงเป็นการทำตามบุคคลใกล้ชิด หรือบุคคลที่คลุกคลีกับตลาดหุ้นมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลข่าวสารมีความจำเป็นต่อนักลงทุน สำหรับการตัดสินใจซื้อหรือขายแต่ละตัว นักลงทุนต้องพยายามแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ซึ่งผลที่ได้ คือ การกำหนดทางเลือกว่าจะซื้อหรือขายหุ้นอย่างไร เมื่อใด จากนั้นจะเป็นการประเมินทางเลือกที่จะเป็นการแสวงหาข้อมูลใหม่ ซึ่งก็จะกลับเข้าสู่กระบวนการสื่อสารอีก

ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวสาร

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ในแต่ละวันมีจำนวนมาก โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับราคาของหลักทรัพย์กับการซื้อขาย นอกจากข้อมูลความเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆเข้ามาประกอบ เช่น ข้อมูลด้านภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น ซึ่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะเป็นส่วนสำคัญในการประกอบการตัดสินใจในการลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนทั้งสิ้น

มนตรี เจนวิทย์การ (2534) กล่าวถึง "ข่าวสาร" มีบทบาทสำคัญมาก "ข่าวสาร" ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค เช่นการตัดสินใจซื้อสินค้า ส่วนพิเชียร อำนางจรประเสริฐ (2538) กล่าวว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารจะเป็นตัวชี้ถึงชัยชนะ ใครที่สามารถรู้ข้อมูลได้เร็วกว่า ลึกกว่า เทียบตรงกว่า จะพยากรณ์สถานการณ์ได้ถูกต้องแม่นยำกว่า ก็จะเป็นผู้ชนะในการแข่งขัน

นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่จำเป็นต้องเลือกข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ และข่าวสารที่สามารถทำให้เกิดผลกำไรเอื้อต่อการซื้อขาย โดยส่วนใหญ่แล้ว ข่าวที่มีความน่าเชื่อถือ จะเป็นที่ยอมรับมากกว่าข่าวที่ขาดความน่าเชื่อถือ และสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับสารของคนทั่วไป คือ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าว (Hovland : 1953) ซึ่งความน่าเชื่อนี้เป็นผลจากการที่ผู้รับสารประเมินบุคลิกลักษณะแหล่งข่าวสาร 3 ด้าน คือ

1. ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)
2. ความเชี่ยวชาญสามารถ (Expertness)
3. ความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง (Dynamism)

แต่ก็ยังมีผู้รับสารบางคน ที่อาจจะประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งสารจากบุคลิก ลักษณะด้านอื่นๆ เพิ่มเติม ซึ่งแหล่งข่าวสารเหล่านี้จะได้รับการยอมรับหรือจากผู้รับข่าวสารว่ามีความน่าเชื่อถือสูงก็ต่อเมื่อมีบุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจ มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่นำเสนอ แหล่งข่าวสารบางคนหรือบางประเภทอาจจะมีลักษณะเด่นในบางด้านเป็นพิเศษ แต่โดยทั่วไปแล้วผู้รับสารจะสามารถจะเปรียบเทียบได้ว่าแหล่งข่าวสารไหนจะมีความน่าเชื่อถือสูงกว่า

จากทฤษฎีเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวสารมาจากการค้นพบในการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารในการสื่อสารเพื่อชักจูงใจ (Persuasive Communication) การวิจัยส่วนใหญ่พบว่าผู้ที่มีความน่าเชื่อถือสูง จะมีความสามารถในการชักจูงใจมากกว่าผู้ที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ

โฮฟแลนด์และคณะ (Hovland, C.I. and Others, อ้างแล้ว) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองความแตกต่างของแหล่งข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือสูงกับแหล่งข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเขาได้เลือกใช้ข่าวสาร 4 ชั้น แต่ละชั้นก็เป็นหัวเรื่องซึ่งเป็นประเด็นถกเถียงกันในยุคหนึ่ง โดยเขียนในลักษณะชักจูงให้คล้อยตามในแต่ละเรื่อง ก็ใช้แหล่งข่าวสารหรือผู้ถ่ายทอดทั้งที่มีความน่าเชื่อถือสูงและมีความน่าเชื่อถือต่ำพร้อมกันไป

ผู้วิจัยได้ประเมินทัศนคติของกลุ่มผู้รับสารที่ใช้ทดลองในหัวข้อเรื่องต่างๆ โดยประเมินทัศนคติทั้งก่อนการให้รับข่าวสารที่เตรียมไว้ และหลังจากการรับรู้ข่าวสารนั้นแล้ว ผลปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือผู้รับข่าวสารชั้นที่ถูกถ่ายทอดจากแหล่งข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือสูงกว่า ได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ หลังจากรับรู้ข่าวสารแล้วมีจำนวนสูงกว่าผู้รับข่าวสารที่ถ่ายทอดโดยแหล่งข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือต่ำกว่า

อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า นักลงทุนมีความจำเป็นต้องใช้ข่าวสาร (Information) เพราะสามารถช่วยลดความเสี่ยงลงได้ในระดับหนึ่ง หรือช่วยคาดเดาความเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ได้ แต่ในบางครั้งข่าวสารที่เป็นทางการ ก็ไม่เพียงพอต่อการนำมาพิจารณาในการเลือกลงทุน เพราะข่าวสารที่เป็นทางการในบางเรื่องไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุนได้ หรืออาจจะได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ข่าวสารในบางครั้งได้ถูกถ่ายทอดกันออกมาเป็นทอดๆ ความถูกต้องแม่นยำมักจะลดลงไปเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเร็วของข้อมูล หรือรายละเอียด ในการซื้อขายหลักทรัพย์นั้น ผู้ที่จะได้เปรียบคือ ผู้ที่รับทราบข้อมูลข่าวสาร และทำนายการเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ได้เร็วกว่าคนอื่น เพราะจะสามารถซื้อหุ้นก่อนที่ราคาจะสูงขึ้น และสามารถขายทำกำไรได้ทีหลัง หรือสามารถขายหุ้นก่อนที่ราคาจะลด เป็นการให้ขาดทุนน้อยที่สุด ข่าวเป็นทางการมักจะออกช้ากว่าการเริ่มซื้อขายเก็งกำไรของบรรดานักลงทุนบ่อยครั้งผู้ซื้อจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารที่ได้ยินมาก่อนการประกาศข่าวอย่างเป็นทางการเพื่อประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมักเล่ากันปากต่อปากโดยอ้างแหล่งข่าววงใน (Insider) แต่ไม่มีผู้ยืนยัน แหล่งกำเนิดของข่าวที่แน่นอน ซึ่งอาจถือได้ว่า ข่าวในลักษณะดังกล่าวเข้าข่ายข่าวลือ กล่าวคือ มักขาดหรือเกินความจริง

แนวความคิดเกี่ยวกับข่าวลือ

ข่าวลือ คือ การรายงานเรื่องราวที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง โดยไม่รู้แหล่งที่มา หรือ ข่าวลือ เป็นความพยายามร่วมกันที่จะค้นหาความหมาย หรือความจริง โดยช่องทางการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข่าวลือจะพัฒนาในสื่อที่ไม่เป็นทางการ (การสื่อสารระหว่างบุคคล) ข่าวลือจะผ่านไปทีโน่นทีนี้ หากจุดพ่านักแน่นนอนไม่ได้ (พัชนี เจริญรยา เมตตา กฤตวิทย์ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ : แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์)

ช่องทางของข่าวลือ ไม่เคยเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน หรือเปิดเผยอย่างเป็นทางการ โดยที่ข่าวลือส่งผ่านช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ อาจจะได้กล่าวได้ว่า ข่าวลือคือผลของข่าวสารจากช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการที่ไม่กระจ่างแจ้งเพียงพอ

ข่าวลือ คือ สิ่งที่มาแทนที่ข่าว ในความจริงเมื่อข่าวไม่ได้รับการพัฒนาในช่องทางการสื่อสารที่เป็นสถาบัน ความต้องการข่าวไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ เกิดข้อขัดข้องระหว่างความต้องการข่าว สารที่นำไปสู่สาระของสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงกับข่าวสารที่ได้รับจากช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการ นี่คือที่มาของข่าวลือ ซึ่งอาจจะหมายถึง ภาวะวิกฤติของสังคม

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับข่าวลือเพิ่มเติมคือ

ข่าวลือ เป็นรูปแบบหนึ่งของข่าว ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ของความตึงเครียด ที่ช่องทางการสื่อสารปกติไม่สามารถสนองตอบได้อย่างเพียงพอ Vansina (อ้างถึงใน Shibutani 1966:57)

ข่าวลือ เป็นเรื่องความเข้าใจในกิจกรรมทางการสื่อสาร เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์รวบรวมสถานการณ์ที่กำกวม โดยพยายามที่จะหาความหมาย และเสนอออกมาในเรื่องที่เป็นทางการที่ค่อนข้างต่ำ (Shibutani : 164)

จากนิยามที่แตกต่างกัน พอจะมีความสอดคล้องใน 4 เรื่อง คือ

1. ข่าวลือเป็นกิจกรรมหนึ่งของการสื่อสาร
2. เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก
3. อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ
4. เป็นการเสนอผ่านช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ

จึงกล่าวได้ว่าการแพร่กระจายของข่าวลือจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่กำกวม ข่าวลือมักปรากฏออกมาในรูปของการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และข่าวลือในท้ายที่สุดมีความแตกต่างไปจากการเสนอข่าวโดยทั่วไป คือ

1. ข่าวลือมีลักษณะเป็นบันเทิงคดี (Fiction)
2. ข่าวลือเกิดจากการเขียน และการเรียบเรียงตามทัศนะของผู้ที่อยู่หรือไม่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ข่าวที่เรียบเรียงอาจเกิดความบิดเบี้ยวไปจากความเป็นจริง

3. สถานการณ์ที่เป็นเหตุของความเสียหาย (Disaster) ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากผลงานของมนุษย์ ที่มีความขัดแย้งกัน เช่น สงคราม เป็นต้น สถานการณ์เช่นนี้ประชาชนจะรู้สึกไม่ปลอดภัย พวกเขาจึงหิบบนช่วยทุกอย่างที่มาช่วยคลายความวิตกกังวลลงไป

4. การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (Environmental Changes) โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางเสียหายเสมอไป เหตุการณ์ไม่ปกติ หรือไม่คุ้นเคย เหตุการณ์เช่นนี้จะเร่งความอยากรู้อยากเห็นของคน จนทำให้เกิดการพูดคุยกันอย่างออกรส

จากการศึกษาเกี่ยวกับข่าวลือมีความสำคัญไม่เฉพาะในตัวของมันเอง แต่ยังสามารถแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ข่าวลือมักจะมีคามผิดพลาดเมื่อมีการถ่ายทอดต่อกันไปหลายทอด และสิ่งนี้เองมักคิดกันว่าเป็นลักษณะสำคัญของข่าวลือ หรือจะหมายความว่าข่าวลือคือ เรื่องราวที่ผ่านจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยมีข้อสมมติฐานว่าผู้พูดคนแรกในขบวนการเป็นผู้รู้เห็นด้วยตัวเอง ข่าวของเขาจึงมีความถูกต้อง และเมื่อมีการส่งข้อมูลต่างๆต่อไป ก็เริ่มมีความบิดเบือน เนื้อหาเริ่มเบี่ยงเบน บางคนอาจหลงลืมบางประเด็น และบางคนอาจเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนเองลงไป

ข่าวลือ ไม่สามารถระบุได้ในรูปของกลุ่มคำพูดใดที่แน่นอน สิ่งที่ถูกระบุว่าข่าวลือนั้นโดยปกติเป็นการสรุปความหมายกว้างๆ ข่าวสารบางชิ้นอาจถือได้ว่าเป็นการยืนยัน หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของคำถาม โดยเป็นการบอกกล่าวตรงๆ หรือบอกเป็นนัยๆ แต่บางสิ่งอาจถูกละไว้ ไม่จำเป็นต้องพูดทั้งหมด การแปรเปลี่ยนเนื้อหาของข่าวลือ ปกติเราเรียกว่า "การบิดเบือน"

ธรรมชาติของข่าวลือ

โดยธรรมชาติของข่าวลือมักปรากฏออกมาในยามที่สถานการณ์คลุมเครือ ดิ่งเครียด หรือมีปัญหา อาจเป็นเพราะในสถานการณ์เช่นนี้ ทำให้คนมีช่องทางวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง และมีพฤติกรรมที่ออกมาในรูปที่ไม่กระจ่างชัด คือ

- มักจะลือเรื่องราวต่างๆของบุคคลที่มีชื่อเสียง
- เกิดจากความกลัวที่ซ่อนเร้นอยู่ หรือความทุกข์ร้อน ตลอดจนความสงสัยที่มีอยู่
- ชอบพูดคลุมเครือ อาจเป็นสถานการณ์ที่ดิ่งเครียด หรือมีปัญหา ไม่เฉพาะเจาะจง อย่างใช้คำว่า "ใครๆก็รู้กันทั้งนั้นว่า..." "คนทั่วไปมีความเห็นว่า..." "เขารู้กันว่า..." โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงข่าวลือ แต่เมื่อใดที่มีการถามว่า "ใครพูด ใครว่า หรือใครที่มีความเห็นแบบนั้น" ก็กลับกลายเป็นว่าความจริงแล้วได้

ข้อมูลมาจากคนเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่เอามาพูดกัน นัยว่าได้มาจากความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม

- มักเป็นเรื่องราวทางร้ายๆ หรือกระตุ้นให้เกิดการแตกแยก มักจะวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงออกถึงความรู้สึกไม่พอใจต่อคนรอบข้างหรือสถานการณ์รอบด้าน เมื่อใดก็ตามที่มีการพูดจาสื่อสาร หรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจะมีการเสริมเติมแต่งจนทำให้ข้อมูลนั้นกลายเป็นข่าวร้าย ทำให้สถานการณ์แย่และเลวร้ายลง

คนเรามักจะทึกทักว่าข่าวนั้นเป็นความจริง และเมื่อเห็นว่าข่าวนั้นได้รับการถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสารที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มักจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเรื่องจริงหากไม่มีเรื่องให้นำสงสัยเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามมีการค้นพบว่า ข่าวที่ออกจากสื่อที่เชื่อถือได้นี้ มีบางส่วนที่เป็นเรื่องก๊อปปี้ ดับบลิว อี ฮอลล์ (W.E. Hall, 1936) และ มอท (Mott, 1952) ซึ่งให้เห็นว่าผู้สื่อข่าวมักจะมี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับข่าวลือ ในขณะที่ต้องการจะเสนอข่าวเด็ดๆ และข่าวรั่ว เขาอาจใช้วิธีการบางอย่าง เช่น มีการเสนอข่าวด้วยถ้อยคำว่า "แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้เปิดเผยว่า..." หรือ "มีข่าวลือว่า..." ถ้อยคำเหล่านี้มักทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น

ข่าวลือ เป็นตัวแทนของข่าว อีกนัยหนึ่ง เป็นข่าวที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดออกไปตามสื่อ อาจเกิดขึ้นจากการที่คนเราได้รับข้อมูลจากสื่อที่เป็นทางการอย่างไม่ใส่ใจ ความกระหายข่าวมีสูง ในขณะที่คนเราต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ที่ไม่แน่ใจไม่ฝันหรือรับมือกับความเครียด เมื่อคนเรากระหายข้อมูล หรือเนื้อหาข่าวที่มีอยู่ไม่เพียงพอ เขาจะรู้สึกหงุดหงิด และรู้สึกไม่ปลอดภัย อาจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วปะติดปะต่อเนื้อหาเรื่องราวตามความคิดของตน นี่ก็คือที่มาของข่าวลือ

ซึ่งข่าวลือจะก่อตัวขึ้นมาอย่างช้าๆ ตามด้วยการออกความคิดเห็น ซึ่งเนื้อหา มักสอดคล้องกับการคาดคิดของคนเราทั่วไป และมีความเป็นไปได้มากที่คนเราจะหาทางตีความหมายเรื่องราวที่คลุมเครืออยู่ โดยการคาดเดาว่าน่าจะเป็นไปในทำนองนั้น หรือพยายามหาเรื่องใกล้เคียงมาสนับสนุน นอกจากนั้นข่าวจะได้รับการยอมรับมากขึ้นแค่นั้นขึ้นอยู่กับความสมเหตุสมผลอีกด้วย และข่าวลือเป็นทางออกวิธีหนึ่งในการแสดงความรู้สึก มีข่าวลือหลายเรื่องที่เราไม่ทราบถึงแหล่งที่มา ไม่มีใครยื่นมือรับผิดชอบในสิ่งที่เขาพูด แต่จะบอกเพียงว่านี่เป็นสิ่งที่เขาได้ยินได้ฟังมาเท่านั้น

สภาวะที่เอื้ออำนวยให้เกิดข่าวลือ ได้แก่ ความรู้สึกเอนเอียงที่เกิดขึ้น และยิ่งเรื่องนั้นๆ สมเหตุสมผล อาจได้รับความเชื่อถือ แต่ถ้ามีหลายเรื่องที่สมเหตุสมผลพอกัน เรื่องที่สร้างความพึงพอใจมากที่สุดก็ จะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย จากการศึกษาของ แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1983) ในเรื่องของ

ความชอบส่วนบุคคลที่มีผลต่อการคาดเดาเหตุการณ์นั้น เขากล่าวว่ามีตัวแปรที่สำคัญมี 2 ประการ คือ ระดับความคลุมเครือของเหตุการณ์ และการนำตัวเองเข้าไปพัวพัน

ดูแซท (Dauzat, 1919), เฟชเทอร์ (Fechter, 1934), โรส (Rose, 1940) และ แคปโลว์ (Caplow, 1947) กล่าวว่าข่าวลืออาจยุติได้โดยการพิสูจน์ความจริงหรือมีการปฏิเสธข่าวนั้นจากช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการ แต่คนเรายังฟังข่าวลืออีกก็คงเนื่องด้วยสาเหตุที่ว่าข่าวจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือมากกว่านี้มีไม่พอนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดความตึงเครียดต่อเหตุการณ์หนึ่งๆ ความเครียดจะลดลงทันทีที่มีคำอธิบายที่พอจะเชื่อถือได้จากช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการ หรือแม้ว่ามีการปฏิเสธข่าวนั้นอย่างเป็นทางการแล้วก็ตาม ข่าวลือก็ยังคงอยู่ได้ อย่างน้อยก็ยังคงอยู่ในความนึกคิดของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าข่าวนั้นดูน่าเชื่อถือกว่าคำประกาศของทางการและในหลายๆสถานการณ์คนเราไม่มีโอกาสพิสูจน์ความจริง และข่าวลือดูน่าเชื่อถือในสถานการณ์ที่ไม่มีการพิสูจน์ คนเรามักจะทึกทักเอาว่าเรื่องราวเป็นเช่นนั้นเช่นนั้น เพราะเห็นว่าคนทั่วไปมีความเชื่อดังกล่าว

การสิ้นสุดของข่าวลือ

การสิ้นสุดของข่าวลือนั้น สามารถที่จะทำให้สงบหรือแพร่กระจายออกไปได้ ไม่ว่าจะเป็นเพียงแค่ว่าความคิด หรือการจงใจที่จะให้เกิดผลกระทบอันสามารถที่บิดเบือนหรือเปลี่ยนแปลงเรื่องราวได้ โดยมีทางเลือกอยู่ว่าบุคคลที่สองจะเป็นผู้ทำให้ข่าวลือสิ้นสุดลงหรือ อยู่เฉยๆ โดยไม่ถ่ายทอดต่อ ซึ่งอาจถ่ายทอดแต่เฉพาะเรื่องจริง และบางเรื่องก็จะตายลงไปเองโดยตัวของมันเองเพราะว่าผู้คนเริ่มรู้สึกเบื่อ เกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น และหยุดที่จะพูดและคิดเกี่ยวกับข่าวลือ ในบางครั้งข่าวลือก็จะหยุดลง เมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ตึงเครียด ซึ่งจะทำให้การกระจายของข่าวลือหยุดลง หรือในบางครั้งข่าวลือก็ตายตั้งแต่ยังไม่เกิด (still-born) จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวลือที่เกิดขึ้นมา มักจะไม่มีแหล่งที่มาของข่าว ไม่มีความน่าเชื่อถือ

ข่าวลือ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกแหล่ง ทุกสังคม และทุกองค์กร ซึ่งยังไม่มีมาตรการใดที่จะกำจัดให้หมดไป โดยเฉพาะในตลาดหุ้นนักลงทุนจำนวนมาก ต้องตกเป็นเหยื่อของข่าวลือ แต่ก็ไม่มีใครทิ้งความสนใจข่าวลือ เพราะถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลกระทบรุนแรงต่อทิศทางราคาหุ้นได้ จึงต้องพยายามติดตามกระแสข่าวลือ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ บางครั้งข่าวลือได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน และหลายครั้งที่นักลงทุนต้องเสียหายจากข่าวลือ

แม้ว่าข่าวลือจะสร้างความเสียหายให้กับระบบ แต่กลับกระตุ้นการเก็งกำไรของนักลงทุนรายใหญ่ ซึ่งจะเลือกโอกาสและเวลาที่เหมาะสม เพื่อปล่อยข่าวลือ ดึงนักลงทุนรายย่อยให้เข้ามาเก็งกำไร และได้ผลมาตลอด ซึ่งในช่วงที่ตลาดหุ้นคึกคัก ข่าวลือจะมีอิทธิพลต่อการลงทุนในตลาดสูง โดยจะผลักดันให้ราคาเคลื่อนไหวอย่างวิกฤต หรืออาจจะทำให้ราคาหุ้นผันผวนอย่างรุนแรงได้ ตามน้ำหนักรายและประเด็นของข่าวลือ

ปัญหาข้าวลื้อ เกิดขึ้นในตลาดหุ้นไทยมาตั้งแต่ก่อตั้ง โดยในช่วงปี 2520-2521 ได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่ถูกใช้ในการเก็งกำไร หรือกลายเป็นปัจจัยที่นักลงทุนนำไปอ้างอิงการซื้อขาย และกลับมามีบทบาทสำคัญอีกครั้ง ในระหว่างปี 2539-2540 ซึ่งเป็นยุคที่นักลงทุนตกเป็นเครื่องมือของข้าวลื้ออย่างเต็มตัว การตัดสินใจซื้อหรือขายหุ้น จะอิงกับข้าวลื้อมากกว่าจะสนใจปัจจัยพื้นฐานหรือผลประกอบการ ไม่ต้องศึกษาข้อมูลหุ้นแต่ละตัวมากนัก เพียงแต่หาข้าวลื้อ

การสร้างข้าวลื้อของนักลงทุน จะมีขั้นตอนอย่างเป็นทางการ โดยข้าวลื้อที่สร้างขึ้น มักจะใช้กับหุ้นรายตัวหรือหุ้นแต่ละตัวมากกว่า ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาปล่อยข้าวลื้อกันในช่วงแรกนั้น เริ่มต้นจากข้าวลื้อผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียน โดยจะมีข้าวลื้อในลักษณะข้อมูลภายในบริษัท ปล่อยออกมาว่า บริษัทมีกำไรเติบโตสูง กระตุ้นให้นักลงทุนแห่เข้าไปซื้อหุ้นตักเก็งกำไร ซึ่งมักจะเป็นข้าวลื้อที่เป็นจริง เพราะถูกปล่อยออกมาจากเจ้าของบริษัท หรือคนในบริษัท ซึ่งอาจจะต้องการให้ราคาหุ้นพุ่งขึ้น แต่ช่วงหลังก็เป็นข้าวลื้อที่ไม่จริง

ข้าวลื้อ ได้ประยุกต์ไปตามสถานการณ์ และประเด็นที่ถูกหยิบยกมาปล่อยกันมากก็คือ

1. การที่นักลงทุนรายใหญ่หรือต่างชาติ เข้ามากว้านซื้อหุ้น ซึ่งนักลงทุนรายใหญ่อาจจะเข้ามาซื้อหุ้นเก็บไว้ก่อนหน้า และเริ่มไล่ราคาหุ้น พร้อมกับปล่อยข่าว โดยอาจจะตั้งเป้าหมายราคาไว้ เช่น อาจจะปล่อยข่าวว่าหุ้นจะปรับตัวขึ้นจากระดับ 50 บาท ถึงระดับ 80 บาท ดึงให้นักลงทุนเข้ามาไล่ซื้อหุ้น จนราคาวิ่งไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่ได้เกิดจากนักลงทุนรายใหญ่เข้ามากว้านเก็บ แต่เกิดจากนักลงทุนรายย่อยแห่กันไปซื้อ

2. การแตกมูลค่าหุ้น (ระหว่างปี 2531-2533 บริษัทจดทะเบียน ได้มีการประกาศแตกมูลค่าหุ้น (แตกพาร์) กันอย่างกว้างขวาง โดยหุ้นที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่ จะจดทะเบียนมูลค่าหุ้นที่ตราไว้หุ้นละ 100 บาท และแตกพาร์เหลือเพียง 10 บาท) ไม่มีผลต่อปัจจัยพื้นฐานบริษัท ไม่ทำให้บริษัทขาดทุนหรือกำไรมากขึ้น แต่สร้างผลทางจิตวิทยากระตุ้นการเก็งกำไรได้อย่างรุนแรง โดยหุ้นที่ประกาศแตกพาร์ ราคาพุ่งขึ้นอย่างหวือหวา วิ่งชนเพดานกันหลายวันติดต่อกัน และทำให้ข่าวการแตกพาร์ กลายเป็นข่าวดีชิ้นใหญ่ของนักเก็งกำไร

3. การเพิ่มทุน โดยบริษัทที่ประกาศเพิ่มทุน ราคาหุ้นจะพุ่งขึ้น โดยเฉพาะบริษัทที่เพิ่มทุนจำนวนมาก และเสนอขายผู้ถือหุ้นเดิมในสัดส่วนที่ดี เช่น อาจจะเพิ่มทุน 4 เท่าตัว จากทุนจดทะเบียนเดิม โดยนำหุ้นที่เสนอขายผู้ถือหุ้นเดิมในสัดส่วน 1 หุ้นเดิมต่อ 4 หุ้นใหม่ นักลงทุนมองว่า การที่จะมีหุ้นจำนวนมากเพิ่มขึ้น เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะมีหุ้นเก็บไว้ขายมากขึ้น โดยหวังว่าจะขายได้ในราคาที่ยืนอยู่ก่อนเพิ่มทุน

4. การปล่อยข่าวเทกโอเวอร์ โดยการเทกโอเวอร์ กลายเป็นข่าวที่กระตุ้นราคาหุ้น กระตุ้นนักเก็งกำไรอย่างดี เพราะการเทกโอเวอร์ เชื่อกันว่า จะทำให้ผลประกอบการหรือฐานะของบริษัทดีขึ้น เนื่องจากผู้ถือหุ้นใหญ่ใส่เงินเข้ามา และจะปรับปรุงฟื้นฟูผลประกอบการ การเทกโอเวอร์ นอกจากหยิบยกมาเป็นประเด็นของข่าวลือตึงนักลงทุนรายย่อยให้หลงเข้าไปเป็นเหยื่อแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างราคาหุ้นหรือปั่นหุ้นด้วย เช่น กรณีที่กลุ่มนายราเกษ สักเสนา หรือธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เข้าไปเกี่ยวข้องกลายเป็นการเทกโอเวอร์ "ลม" ซึ่งเกิดจากการจัดฉากสร้างภาพ โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูกิจการอย่างแท้จริง

ข่าวลือ โดยส่วนมากไม่ได้มุ่งให้เกิดผลในเชิงบวกกับราคาหุ้นแต่เพียงอย่างเดียว แต่บางครั้งอาจจะวางเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลในเชิงลบ โดยนักลงทุนรายใหญ่ อาจจะปล่อยข่าวในเชิงบวกกระตุ้นราคาและตึงนักลงทุนรายย่อยให้เข้ามาซื้อ เมื่อหุ้นพุ่งขึ้นสูง และนักลงทุนรายใหญ่ขายหุ้นที่ซื้อไว้ก่อนออกหมดแล้ว อาจจะปล่อยข่าวลบต่อตัวหุ้น เพื่อสร้างความตื่นตระหนกให้นักลงทุน จนพาเทขายหุ้นทิ้ง เมื่อราคาปรับตัวลดลงมามากๆ กลุ่มนักลงทุนรายใหญ่ อาจจะกลับเข้ามาซื้อขึ้นซื้อ และรอคอยจังหวะและโอกาส ที่จะปล่อยข่าวเชิงบวก ตึงนักลงทุนรายย่อยกลับเข้ามาเก็งกำไรรอบใหม่

สำหรับข่าวลือการเพิ่มทุน แดกพาร์ การเทกโอเวอร์ ถ้าจะประเมินจำนวนข่าวลือแล้ว สัดส่วนอาจจะสูงกว่า 50% ที่ข่าวลือกลายเป็นข่าวจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ข่าวลือที่เป็นข่าวจริง ได้ตอกย้ำให้นักลงทุนรายย่อยให้น้ำหนักหรือมีความเชื่อถือในข่าวลือ และพร้อมที่จะซื้อขายหุ้นตามข่าวลือ เพราะเห็นว่าการไม่เชื่อข่าวลือ ทำให้ต้องเสียโอกาสสวย และบริษัทโบรกเกอร์ก็มีส่วนทำให้ข่าวลือครอบงำนักลงทุน เพราะไม่ได้ทำหน้าที่นำพานักลงทุนให้ก้าวเดินอย่างถูกต้อง

โดยในยุคสมัยนี้เราจะตระหนักได้ดีว่า เป็นยุคสมัยของข้อมูลข่าวสาร ใครมีมากกว่ากัน ใครมีข้อมูลข่าวสารที่ลึกกว่า ละเอียดกว่า ถูกต้อง และทันเวลามากกว่า คนนั้นก็จะเป็นคนที่ได้เปรียบ และสิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือความต้องการของข้อมูล ถ้าไม่ถูกต้องแล้วอะไรที่มันจะดีกลับเสียหายได้ เช่นการแพร่กระจายข่าวลือเข้าไปยังห้องค้าหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นการยากต่อการสกัดกั้นข่าวลือนั้น เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก ซึ่งข่าวลือที่เกิดในห้องค้านั้น เกิดขึ้นหลายวิธี เช่น เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของโบรกเกอร์รายหนึ่งและได้มีการแพร่กระจายข่าวจากปากต่อปาก ไปยังหลายๆโบรกฯ โดยที่ข่าวนั้นๆอาจจะมีความไม่แน่นอนและยังไม่ชัดเจน ก็นำมาบอกกล่าวไปยังลูกค้า ซึ่งได้ส่งผลเสียหายต่อนักลงทุนได้ หรืออาจจะเกิดจากสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวโดยไม่ได้กลั่นกรองให้มีความชัดเจนก่อนที่จะนำเสนอ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนั้นจะกระทบโดยตรงต่อสถาบันการเงินโดยรวมและนักลงทุนที่ตกใจกับข่าวที่เกิดขึ้นด้วย (โสภาวดี เลิศมนัสชัย ผู้ช่วยผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : ผู้จัดการรายวัน)

การแพร่กระจายข่าวสาร

การแพร่กระจายข่าวสาร (news diffusion) เป็นการศึกษาถึงการแพร่กระจายข่าวสารต่างๆ จากสื่อไปยังกลุ่มผู้รับสาร ทั้งนี้เพื่อดูว่าข่าวสารแต่ละลักษณะมีการแพร่กระจายไปสู่สาธารณชนแตกต่างกันอย่างไร จากสื่อมวลชนไปถึงผู้รับสารโดยตรงหรือโดยการบอกเล่าต่อกันไปปากต่อปาก

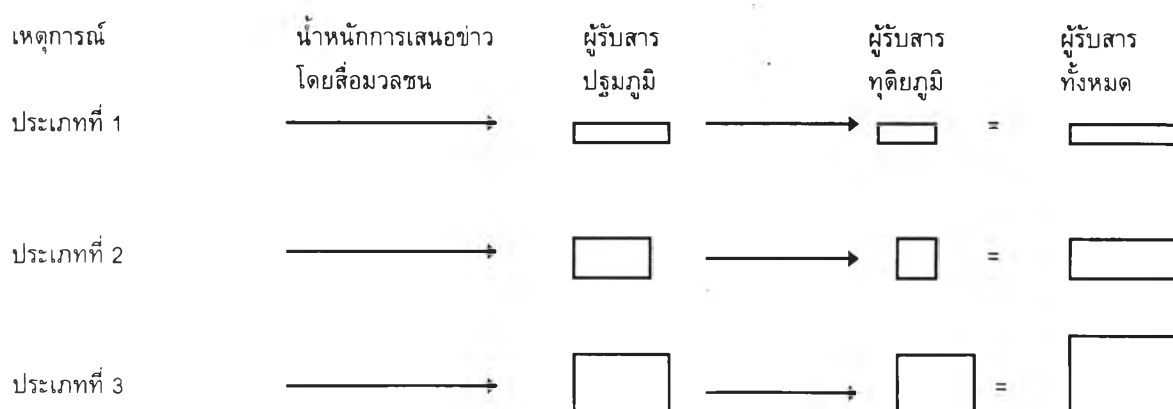
ลักษณะของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นข่าวในสื่อมวลชนตามที่กรีนเบิร์กได้จำแนกไว้ 3 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 เหตุการณ์ที่มีความสำคัญสำหรับคนทั่วไปน้อย แต่มีความสำคัญมากต่อคนจำนวนน้อยหรือกลุ่มน้อย เช่น เหตุการณ์แต่งตั้งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง คนทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องอาจจะไม่เห็นความสำคัญ แต่ผู้ที่เป็นิสิตนักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการ ต่างมองเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ การเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนในเรื่องนี้ค่อนข้างน้อยมาก ผู้รับจากสื่อมวลชนก็ไม่มาก แต่การแพร่กระจายทางปากก็ทั่วถึงโดยเฉพาะกลุ่มผู้เกี่ยวข้องซึ่งไม่ใหญ่นัก

ประเภทที่ 2 เหตุการณ์ที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสำคัญ มักเป็นข่าวใหญ่ประจำวันที่เราพบเห็นกันในหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นทั่วไป เช่น การลดค่าเงินบาท การลดอันดับความน่าเชื่อถือของไทย เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้สื่อมวลชนให้ความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ และผู้คนจำนวนมากก็รับรู้เหตุการณ์นี้ผ่านทางสื่อมวลชน แต่การบอกเล่าต่อกันไปยังบุคคลอื่นไม่เกิดขึ้นมาก แม้ว่าจะมีการวิพากษ์วิจารณ์กันพอสมควร แต่ก็ไม่ได้มีลักษณะของการถ่ายทอดหรือบอกกล่าวให้ผู้อื่นทราบมากนัก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะใครๆ ก็คิดว่าทุกคนรู้จักสื่อมวลชนกันแล้วทั้งนั้นหรือคิดว่ายังไม่จำเป็นหรือไม่มีความน่าสนใจมากพอที่จะนำไปบอกเล่าต่อ

ประเภทที่ 3 เหตุการณ์ที่เป็นข่าวด่วนไม่คาดคิด มีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น ข่าวบุคคลสำคัญเสียชีวิต ข่าวรัฐประหาร ซึ่งทุกคนสนใจอยากรู้ สื่อมวลชนให้ความสำคัญสูง เหตุการณ์ในลักษณะนี้จำนวนผู้รับจากสื่อมวลชนสูง การถ่ายทอดบอกเล่าระหว่างบุคคลก็สูงและรวดเร็วแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีใครที่ไม่รู้เหตุการณ์นี้

ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การเสนอข่าว และการรับรู้ข่าวทั้งโดยตรงจากสื่อมวลชนและโดยผ่านบุคคลอื่นสามารถแสดงให้เห็นได้ตามแบบจำลองนี้

จากแบบจำลองจะเห็นว่าทั้งน้ำหนักในการเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนร้อยละของจำนวนผู้รับข่าวจากสื่อมวลชน (ผู้รับสารปฐมภูมิ) และจำนวนผู้รับข่าวทั้งหมดมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความสำคัญของเหตุการณ์ประเภทต่างๆ ในลักษณะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ประเภทที่ 1 จนถึงประเภทที่ 3 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าร้อยละของจำนวนผู้รับข่าวจากบุคคลอื่น (ผู้รับทุติยภูมิ) มิได้เพิ่มขึ้นในลักษณะนั้น กล่าวคือ ในเหตุการณ์ประเภทที่ 1 จำนวนร้อยละสูงกว่าประเภทที่ 2 และในเหตุการณ์ประเภท 3 สูงที่สุด

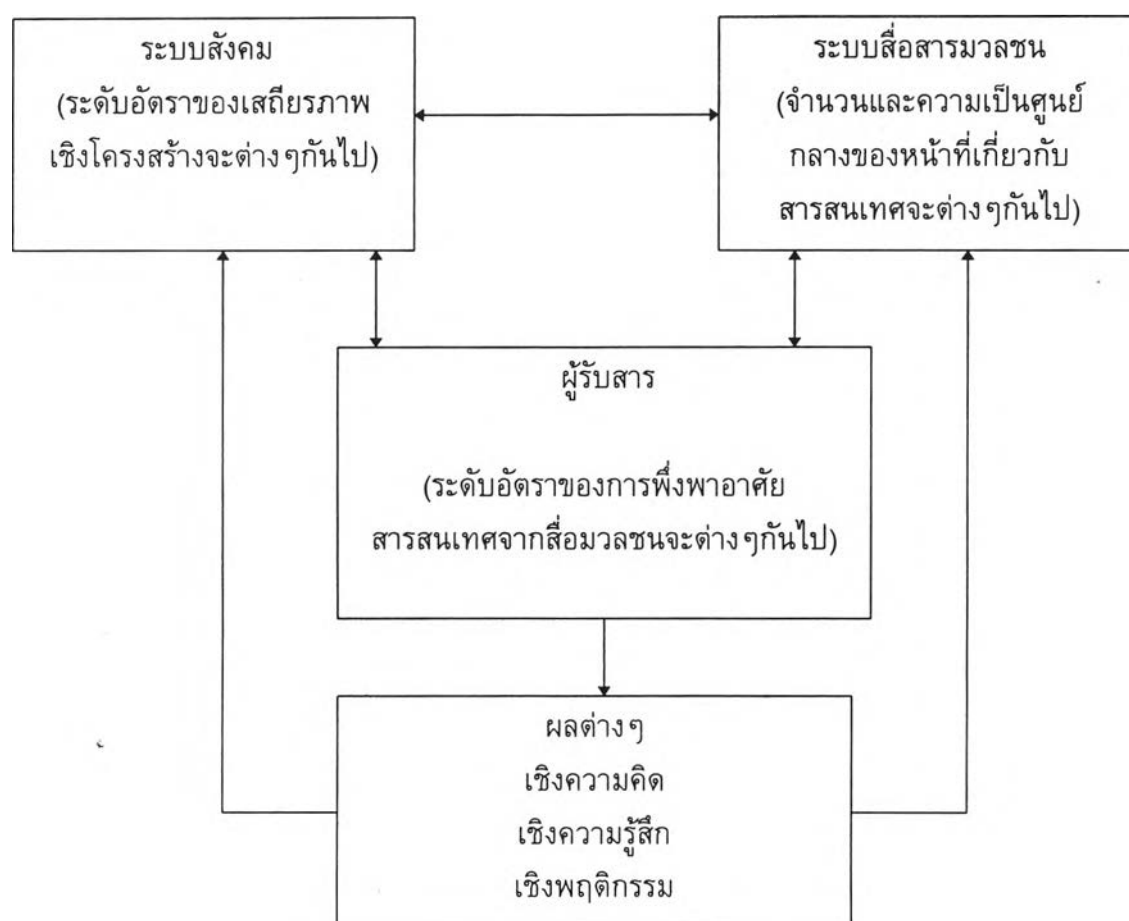
เมื่อนักลงทุนสามารถหาแหล่งข้อมูลข่าวสารและรับรู้ข่าวสารเพื่อนำมาตัดสินใจในการลงทุนแล้ว เขายังต้องอาศัยการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลข่าวลือต่างๆ เกิดจากปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ทำให้นักลงทุนเกิดความกลัว ความกังวลใจ โดยที่กระแสนั้นยังมีความคลุมเครือ ไม่แน่ชัด ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่มั่นใจ ก็จะทำให้ นักลงทุนไม่กล้าหรือตัดสินใจที่จะเข้ามาลงทุน เพียงแต่รอดูสถานการณ์เท่านั้น โดยสัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคนย่อมต้องการหาทางเพื่อหลีกเลี่ยงต่อกภัยหรือความเสี่ยงที่จะเข้ามาหาตัวเอง หรือพยายามหาทางลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยก็ได้ แม้กระทั่งช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้น นักวิเคราะห์จากโบรกเกอร์ เองยังออกมากล่าวว่า "ช่วงใดบ้างที่นักลงทุนควรจะต้องระมัดระวังเพราะอาจจะมีคลื่นหลงของวิกฤตการณ์ที่ยังอยู่ มักจะทำให้เกิดกระแสข่าวลือในทางลบต่างๆ นานา ดังนั้นนักลงทุนควรระมัดระวังในการเข้าไปลงทุน หรือรอดูท่าทีและความชัดเจนเสียก่อน จึงค่อยตัดสินใจเข้าลงทุนจะปลอดภัยกว่า" โดยจะเห็นได้ว่าการลงทุนที่จะซื้อขายหลักทรัพย์ในแต่ละครั้ง ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ และสร้างความยุ่งยากต่อนักลงทุนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อมูล ต่างพยายามที่จะเจาะหาข่าวเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่จะลงทุนหรือชะลอการลงทุน โดยนักลงทุนจะดูว่าข้อมูลที่ได้อามีความแน่ชัดแค่ไหน มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ตรงกับความสนใจ ตรงกับความต้องการและบรรลุถึงผลประโยชน์หรือไม่ และนักลงทุนที่แสวงหาข้อมูลเมื่อได้รับข้อมูล ก็มักจะเลือกจดจำข้อมูลข่าวสารนั้นๆ

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การแสวงหาและการใช้ข้อมูลของนักลงทุน นอกจากจะใช้ข่าวที่เป็นทางการแล้ว อาจนำเอาข่าวลือที่บอกกล่าวกัน หรือรับรู้มาจากสื่อมวลชน ได้รับคำแนะนำจาก โบรกเกอร์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ เพื่อน ญาติพี่น้อง ซึ่งอาจมีเหตุผลว่า ถ้าหากใช้ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานจากตลาดหลักทรัพย์ จะรวบรัดกว่าการซื้อขายหุ้นตามข่าวลือซึ่งเห็นผลกำไรมากกว่า

แบบจำลองเชิงพึ่งพาว่าด้วยผลของการสื่อสารมวลชน

แบบจำลองดังกล่าว บอลส์-โรคิช และเดอเฟลอร์ (1976) มีสาระสำคัญคือสภาพเงื่อนไขเชิงโครงสร้างของสังคม เป็นตัวกำหนดโอกาสที่จะเกิดขึ้นของผลจากสื่อมวลชน โดยพื้นฐานแล้ว แบบจำลองนี้

เป็นแบบจำลองเชิงโครงสร้างสังคม ซึ่งเริ่มต้นขึ้นจากแนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคม ซึ่งสื่อมวลชนอาจถูกพิจารณาว่าเป็น “ระบบสารสนเทศซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญอยู่ในกระบวนการของการสร้างไว้ การเปลี่ยนแปลง และการขัดแย้ง ของกิจกรรมเชิงสังคมในระดับของสังคมตลอดจนระดับกลุ่มและระดับปัจเจกบุคคล”

ภาพที่ 2 แบบจำลองเชิงพึ่งพาของบอลล์-โรคิช และเดอเฟลอร์ แสดงให้เห็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสังคมสื่อมวลชน ผู้รับสาร และผลของการสื่อสาร

ความคิดดั้งเดิมที่สำคัญมากที่สุด ตามที่แสดงไว้ในแบบจำลองดังกล่าวคือ ในสังคมสมาชิกผู้รับสารจะต้องพึ่งพาอาศัยแหล่งที่มาของสารสนเทศจากสื่อมวลชน เพื่อให้ตนได้รับรู้ และความเข้าใจในสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมของตน ลักษณะและอัตราของการพึ่งพาอาศัยสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับบรรดาสภาพเงื่อนไขเชิงโครงสร้างต่างๆ แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ประการแรก จะเกี่ยวกับระดับอัตราที่สังคมอยู่ในภาวะของการเปลี่ยนแปลง การขัดแย้ง หรือการขาดเสถียรภาพ ประการที่สอง จะเกี่ยวกับระดับอัตราที่สื่อมวลชนนั้นโดยที่จริงแล้ว จะต้องทำหน้าที่ต่างๆเกี่ยวกับสารสนเทศอันเป็นหน้าที่หลักและไม่เหมือนใคร

แบบจำลองนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มตัวแปรสามกลุ่ม และแบบจำลองนี้จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญต่าง ๆ ของผลของการสื่อสาร ซึ่งขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรทั้งสามนี้

ข้ออภิปรายตามแบบจำลองนี้ ได้บ่งชี้ถึงผลของการสื่อสารบางประการซึ่งอาจนำมาใช้ประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาพิจารณา อาจสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านความคิด

การทำให้เกิดความกำกวมและการตัดสินใจกำกวม

การก่อให้เกิดทัศนคติ

การกำหนดเรื่องพิจารณา

การขยายระดับความเชื่อของบุคคล

การทำความแจ่มชัดเกี่ยวกับค่านิยม

2. ในด้านความรู้สึก

การทำให้เกิดความกลัวและความวิตกกังวล

การเพิ่มหรือลดกำลังใจ (การทำให้หมดความรู้สึกผูกพัน)

3. ในด้านพฤติกรรม

การเร่งเร้าให้ลงมือกระทำ หรือหยุดยั้งการกระทำ

การก่อให้เกิดประเด็นปัญหา หรือการตัดสินใจประเด็นปัญหา

การบรรลุถึง หรือการจัดให้มียุทธวิธีเพื่อการลงมือปฏิบัติ

การทำให้เกิดพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์สุขของผู้อื่น

ในการตีความแบบจำลองนี้ จำเป็นจะต้องระลึกไว้ว่า ส่วนประกอบสำคัญสามส่วนคือ กลุ่มผู้รับสาร ระบบสื่อมวลชน และระบบสังคม มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แม้ว่าธรรมชาติของความสัมพันธ์กันนี้จะต่างกันไปสำหรับสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง ส่วนประกอบแต่ละส่วนก็ยังคงอาจต่างกันไปด้วย อันจะมีผลโดยตรงที่ทำให้ผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป

ระบบสังคม จะต่างไปตามระดับอัตราแห่งเสถียรภาพของสังคมนั้นๆ สังคมอาจจะตั้งอยู่อย่างมั่นคง แต่ดำเนินไปโดยผ่านวิกฤตการณ์บ้างเป็นครั้งคราว หรือเช่นในกรณีของประเทศที่กำลังพัฒนา สังคมอาจอยู่ในสภาพของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยทางกลับกัน สังคมอาจจะตั้งขึ้นอย่างแข็งแรง แต่ต้องประสบกับการถูกทำลายให้พิสูจน์ว่า ควรที่จะตั้งขึ้นและดำรงอยู่เช่นนั้นต่อไป ภายใต้สภาพการณ์ต่างๆเช่นนั้น ก็มักจะมีจุดมุ่งหมายใหม่ที่จะต้องกำหนดขึ้น มีทัศนคติที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มีค่า

นิยมเก่าที่จะต้องย้ายถิ่นฐาน หรือมีค่านิยมใหม่ที่จะต้องส่งเสริมต่อไป สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทั้งหมดจะเป็นตัวเร่งเร้าทั้งการให้และการรับสารสนเทศ

กลุ่มผู้รับสาร จะต่างกันไปเมื่อพิจารณาพร้อมกับระบบสังคมและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ บางกลุ่มอาจดำรงอยู่โดยเป็นฝ่ายได้ ในขณะที่บางกลุ่มอาจเป็นฝ่ายเสีย แต่ก็จะมีการพึ่งพาสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นแหล่งสารสนเทศและเป็นผู้นำในระดับต่างๆ กันไป โดยทั่วไปแล้ว ชนชั้นนำในสังคมจะมีอำนาจควบคุมเหนือสื่อมวลชน มีโอกาสเข้าถึงสื่อมวลชนได้มากกว่าและจำเป็นต้องพึ่งพาสื่อมวลชนน้อยกว่าผู้ที่มีชนชั้นนำในสังคม ชนชั้นนำมีโอกาสเข้าถึงแหล่งสารสนเทศจากผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ ที่มีความรู้มากกว่า ถ้าหากไม่มีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสมไว้โดยเฉพาะแล้ว ผู้ที่มีชนชั้นนำก็จะต้องฝากความเชื่อไว้กับสื่อมวลชน หรือมีฉะนั้นก็ฝากไว้กับแหล่งข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ใคร่จะรู้ความจริงที่ถูกต้องเท่าใดนัก

สื่อมวลชน จะต่างกันไปในแง่ปริมาณ ความหลากหลาย ความเที่ยงตรง และความเป็นที่ยอมรับภายใต้เงื่อนไขบางประการหรือในบางสังคมสื่อมวลชนจะมีความสำคัญมากขึ้นในการให้ข่าวสารทางสังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายทางการหน้าที่สำหรับสื่อมวลชน ซึ่งไม่อาจจะทำได้สมบูรณ์เสมอกัน

ดังนั้นนักลงทุนทุกประเภท จะต้องพึ่งพาอาศัยข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อให้ตนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและในสิ่งที่ตนเองต้องการทราบ โดยลักษณะและอัตราของการพึ่งพาอาศัยสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพเงื่อนไขเชิงโครงสร้างต่างๆ เช่น ด้านของสภาพตลาด ซึ่งจะแบ่งออกได้เป็น สภาพตลาดปกติ สภาพตลาดคึกคัก สภาพตลาดซบเซา และสภาพตลาดวิกฤต นักลงทุนก็ย่อมที่จะมีความต้องการข้อมูลข่าวสารในแต่ละประเภทในแต่ละสภาพตลาดที่แตกต่างกันออกไป

ในด้านระบบสังคม มีปัจจัยหลายอย่างที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพตลาดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วงตลาดปกติ ตลาดคึกคัก ตลาดซบเซา และตลาดวิกฤต และแต่ละสภาพตลาดนักลงทุนย่อมที่จะต้องการข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบต่อสภาพตลาดนั้นๆ เช่น ในช่วงสภาพตลาดวิกฤตจากเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมือง นักลงทุนก็จะให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อข่าวทางด้านเหตุการณ์นี้ที่มีเข้ามา

ในด้านสื่อมวลชน จะมีการนำเสนอเนื้อหาแตกต่างกันทั้งในแง่ของปริมาณและเนื้อหา ประเภทเนื้อหาซึ่งแบ่งแยกออกไปตามแต่นิตยของสื่อ จะขึ้นอยู่กับตัวนักลงทุนเองว่าจะเปิดรับสื่อประเภทใดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในช่วงเวลาขณะใดขณะหนึ่ง รวมถึงการพิจารณาว่าสื่อใดมีคุณภาพมากน้อยและมีความน่าเชื่อถือมากเพียงใด

ด้านนักลงทุน จะมีการพึ่งพาข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลในหลายๆด้าน เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ อาจจะทำให้การเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไป

จากระบบสังคม สื่อมวลชน และกลุ่มผู้รับสาร ได้ก่อให้เกิดผลของการสื่อสารดังนี้ ในด้านความคิด นักลงทุนจะเกิดการกำหนดเรื่องพิจารณาและทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารในด้านความรู้สึก นักลงทุน อาจเกิดความรู้สึกวิตกกังวลหรือความมั่นใจในการลงทุนขึ้นได้ ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ในด้านพฤติกรรม นักลงทุนจะมีการตัดสินใจในปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดการซื้อขายหลักทรัพย์ หรือมีการหยุดการซื้อขายหลักทรัพย์ได้